

Bilag 2 – Tidligere dansk deltagelse i internationale operationer.

Bilaget beskriver tidligere dansk deltagelse i internationale operationer fra 1948 til i dag, specificeret på missionsområder, opgaver, perioder mv.

Generel udviklingen i operationstyper og danske militære styrkebidrag

Siden 1948 har Danmark udsendt mænd og kvinder som FN-observatører og i mindre styrkebidrag til FN's fredsbevarende missioner. Siden indsatsen på Balkan begyndte i 1992 har missionerne også haft fredsstøttende karakter i rammerne af FN; NATO, EU, OSCE og koalitioner.

Siden 1990 har Danmark ført en såkaldt aktivistisk udenrigspolitik. Konkret betyder det, at forsvaret fremmer danske interesser og værdier over hele verden. Danmark har generelt haft nytte af den "militaristiske" sikkerhedspolitik, der har medført en hidtil uset grad af international anseelse. Udviklingen har betydet, at Danmark i dag bidrager med et bredt internationalt engagement, der omfatter hele spektret fra fredsstøttende operationer til oprørsbekæmpelse og væbnet konflikt.

Hovedparten af Danmarks internationale engagement udgøres af styrkebidragene i henholdsvis Afghanistan, Kosovo og Libanon. Endvidere bidrager Danmark med ca. 30 personer som militære observatører i rammen af FN. Hertil kommer en række mindre bidrag i rammen af NATO eller koalitioner.

Særlige forhold for hæren

Hærens internationale operationer tog for alvor fart i starten af 90'erne med det danske engagement på Balkan, hovedsageligt med styrker af bataljonsstørrelse (fra ca. 400 – ca. 850 personer). Indledningsvist i rammen af FN-ledede operationer, og senere med Dayton-aftalen i 1995, på FN's anmodning, i rammen af NATO. Hærens internationale profil blev dermed også gradvist ændret i retning af en mere aktiv rolle.

De udsendte bataljoner bliver sammensat, så de er afpasset opgaveløsningen i den konkrete operation.¹ Det er karakteristisk for hærens udsendte personel, at de hovedsageligt bliver udsendt og hjemtaget i hele enheder. Hærens enheder bliver indsat i alle former for operationer - både fredsskabende, fredsbevarende og fredsstøttende - og løser her en bred vifte af opgaver, der spænder fra humanitære opgaver til egentlige kampoogaver. Karakteristisk for de landmilitære opgaver er, at soldaterne er i direkte kontakt med den civile befolkning og konfronteres direkte i kamp med de krigsførende parter.

En stor del af de hjemvendte veteraner har været udsendt på en reaktionsstyrkekontrakt, der indebærer en enkelt udsendelse. Afslutning af udsendelsen betyder derfor i de fleste tilfælde hjemsendelse til en civil tilværelse. Hærens personel bliver typisk udsendt i perioder af seks måneders varighed.

Særlige forhold for søværnet

Udsendelsen af korvetten Olfert Fisher i den første Golfkrig i 1990 markerede et skifte i anvendelsen af søværnet. Korvetten blev bemyndiget til at anvende militære magtmidler, i det

---

¹ Bataljonerne bliver således sammensat af en række forskellige enheder - eksempelvis spejder-, mekaniseret infanteri-, CIMIC-, stabsstøtte- og efterretningsenheder - afpasset karakteren i den konkrete operation.

omfang det var nødvendigt for at gennemføre de operative målsætninger for operationen. Efter 1991 og frem til i dag har søværnets bidrag bestået af sejlene enheder, der er designet til at indgå i kamphandlinger, forestå maritim tilstedeværelse som et sikkerhedspolitisk virkemiddel, udføre skærpet overvågning af havområder eller forestå minerydning samt blandt andet udføre embargooperationer² og evakueringsopgaver. Søværnets større kapaciteter er egnet til global indsættelse, også med fokus på blandt andet maritim sikkerhed, tillidsskabende foranstaltninger samt bekæmpelse af pirateri og terrorisme. I de senere år har søværnet tillige udsendt logistiske støtteenheder placeret nær udsendte fartøjers operationsområder.

Søværnet er kendetegnet ved i fredstid at have opstillet et antal fuldt operative enheder med fastansatte besætninger. Enhederne løser opgaver i national sammenhæng³, som ofte ikke er væsensforskellige fra de opgaver, der skal løses i international sammenhæng. Skibene har en løbende, enkeltvis udskiftning af medarbejderne. Når et skib har været udsendt i en international operation, forbliver besætningen efter hjemkomsten typisk samlet. Når søværnet udsender enheder i internationale operationer, planlægges der som udgangspunkt på en udsendelsesperiode af tre måneders varighed. Efter en periode på ca. tre måneder i Danmark, roterer besætningen typisk ud til en ny tre måneders periode om bord på skibet.

Særlige forhold for flyvevåbnet

I perioden fra 1991 og frem til i dag har flyvevåbnets bidrag hovedsageligt bestået af bidrag som F-16-jagerfly, observationshelikoptere og transportfly, der deltager i indsættelse og hjemtagelse samt genforsyning af udsendte styrkebidrag. Flyvevåbnet har endvidere udsendt jordpersonel til lufthavne.

Ligesom for søværnet gælder det for flyvevåbnet, at det er kendetegnet ved i fredstid at bestå af et antal fuldt bemandede og udrustede enheder bestående af fastansat personel. Enhederne løser i princippet den samme type opgaver, uanset om det finder sted i en national eller international sammenhæng. Bidragene, flyvevåbnet indsætter i internationale operationer, bliver sammensat af relevante enheder afpasset opgaveløsningen i den konkrete operation. Nogle af flyvevåbnets bidrag bliver udsendt og hjemtaget samlet, mens det for andre gælder, at enkelte funktioner/teams i enhederne roterer hyppigere end den øvrige enhed. Flyvevåbnets personel bliver typisk udsendt i perioder på 3 måneder.

Fælles for alle tre værn er, at de - udover enheder - også bidrager til enkeltmandsudsendelser.

Opgaverne og medarbejderne

Danmark udsender personel i enheder, der løser forskellige typer af opgaver – både enheder, der løser deciderede operative opgaver, herunder også deltager i egentlige kamphandlinger og i støttefunktioner. Typen af operation og opgaver, den enkelte medarbejder er udsendt i, vil naturligt nok have indflydelse på, hvordan udsendelsen efterfølgende vil blive oplevet. Konfliktmiljøet og trusselsniveauet er generelt blevet skarpere og opgaveløsningen mere kompleks, hvilket påvirker medarbejderne.

Udsendelsesperiodens længde varierer, og udsendelse samt hjemtagning foregår på forskellig vis fra værn til værn. En del af de udsendte er fastansatte, som bliver udsendt fra en kendt

---

² Som f.eks. ved operationerne ved eks-Jugoslavien.

³ Eksempelvis farvandsovervågning, fiskeriinspektion, søredningstjeneste og miljøforureningsbekæmpelse.

organisatorisk ramme og hjemtaget til samme miljø med let adgang til de kolleger og kammerater, de var udsendt med. Andre er udsendt på kontrakt. Det betyder, at de ved hjemtagningen også bliver hjemsendt fra forsvaret til en civil tilværelse. Disse forskellige vilkår fx vedrørende udsendelsesperiodens længde giver forskellige udfordringer og muligheder for medarbejderne og for forsvaret i forhold til at håndtere og bearbejde de oplevelser, den enkelte har haft under udsendelsen.

FORSVARETS DELTAGELSE I INTERNATIONALE OPERATIONER 1948-2010

Ordliste:
UNSCRES

FN Sikkerhedsrådsresolution

ENHEDER

MISSIONSOMRÅDE	MISSION/MANDAT	PERIODE	BESKRIVELSE (ENHED)	ANTAL UD-SENDE
Gaza	First United Nations Emergency Force (UNEF I). Mandat: UN Generalforsamlings møde 1.-10 november 1956.	1956-67	Dansk bidrag som del af dansk-norsk bataljon	Ca. 11.000
Congo	United Nations Operation in the Congo (ONUC). Mandat: UNSCRES 143	1960-64		Ca. 1.000
Cypern	United Nations Peacekeeping Force in Cyprus (UNFICYP). Mandat: UNSCRES 186	1964-1992 samt 1993-1994.	Bidrag af bataljonsstørrelse. I perioden 1993-94 dog kun en officer.	Ca. 23.000
Namibia	United Nations Transitions Assistance Group (UNTAG). Mandat: UNSCRES 632	1989-90	Bidrag af underafdelingsstørrelse	304.
Irak	Operation Desert Shield/Desert Storm. Mandat: UNSCRES 661	1990-91	Dansk orlogsfartøj (Olfert Fischer). Indførelse af økonomiske sanktioner overfor Irak.	
Eks-Jugoslavien	United Nations Protection Force (in Former Yugoslavia) (UNPROFOR I og UNPROFOR II) Balkan (flere lokaliteter). Mandat: UNSCRES 743	1992-95.	Variierende enhedsstørrelser.	Ca. 8000
Eks-Jugoslavien	Mandat: UNSCRES 713	1993	Dansk korvet (Niels Juel). Embargo mod det tidligere	

Arbejdsgruppe til udarbejdelse af forslag til veteranpolitik

MISSIONSOMRÅDE	MISSION/MANDAT	PERIODE	BESKRIVELSE (ENHED)	ANTAL UD-SENDTE
			Jugoslavien.	
FYROM (Makedonien)	Macedonia Command/United Nations Protection Force (MACCOM/ UNPROFOR III). Videreføres fra 95 som United Nations Preventive Deployment Force in the Former Yugoslav Republic of Macedonia (UNPRE-DEP). Mandat: UNSCRES 981, 982, 983.	1993-2002.	I en periode chefen for den samlede FN-styrke samt styrkebidrag af varierende størrelse. Inkluderer TASK FORCE HARVEST (Operation Essential Harvest (2001) samt TASK FORCE FOX Operation Amber Fox (2001-2002).	666
Kroatien	United Nations Confidence Restoration Operation in Croatia (UNCRO). Mandat: UNSCRES 983.	1995-96.		Ca. 1000
Bosnien-Hercegovina	IFOR/SFOR (Implementation/ Stabilization Force) Mandat: UNSCRES 1088 hhv. 1423.	1995-2003	Bataljonskampgruppe på ca. 500 personer. Reduceret gradvist til ca. 150 personer og hjemtaget august 2003.	7.454
Albanien	Albanian Force (AFOR).	1997 og 1999		I alt 138 mand i DANCON/AFOR.
Serbien (Montenegro, Kosovo, Makedonien)	Operation Allied Force Mandat: UNSCRES 1199	1998-2000	F-16 bidrag bestående af indledningsvis otte F-16 i marts-juli 2000. Bidraget blev reduceret gradvist i løbet af perioden.	480
Kosovo	KFOR (NATO Kosovo Force) Mandat: UNSCRES 1244	1999-	Bataljonskampgruppe på ca. 875 personer udsendt i juli 1999. Der reduceres februar 2001 til ca. 500 personer, i 2003 til ca. 300 personer og i 2010 til det nuværende bidrag på ca. 180 personer. Bidraget forventes hjemtaget ultimo 2010 eller primo 2011.	11.479
Makedonien	AMBER FOX Mandat: UNSCRES 1341	2001-2002	Spejderdeling fra oktober 2001 til december 2002 (ca. 46 personer), fire stabsofficerer samt et helikopterdetachment bestående af tre FENNEC helikoptere og ca. 24 personer i august – oktober 2002.	130
Etiopien/Eritrea	UNMEE (United Nations Mission in	2001	Stabelement, stabskompagni, nationalt ledelses- og	333

Arbejdsgruppe til udarbejdelse af forslag til veteranpolitik

MISSIONSOMRÅDE	MISSION/MANDAT	PERIODE	BESKRIVELSE (ENHED)	ANTAL UD-SENDTE
	Ethiopia and Eritrea) Mandat: UNSCRES 1312		støtteelement samt i etableringsfasen et ingeniørdetachment, i alt ca. 320 personer. Udsendt i første halvår af 2001, derefter hjemtaget.	
Afghanistan	Operation Enduring Freedom (OEF) Mandat: UNSCRES 1368 og 1373	2002-2003	Specialoperationsstyrkebidrag fra Jægerkorpset og Frømandskorpset, ca. 100 personer, i perioden januar-juni 2002 (Task Group Ferret). Air Movement and Control Element og C-130-bidrag i perioden februar/marts 2002 til september/oktober 2002 bestående af ét fly og ca. 75 personer. F-16 bidrag med seks F-16 i perioden oktober 2002 til september 2003, i alt ca. 150 personer.	Ca. 325
Makedonien	ALLIED HARMONY (afløst AMBER FOX) Mandat: UNSCRES 1341	2002-2003	To forbindelseshold (ca. 15 personer) i perioden december 2002 til december 2003.	20
Afghanistan	ISAF (International Security Assistance Force) Mandat: UNSCRES 1386 og 1510	2002-	Indledningsvis stabsofficerer, ammunitionsrydningshold og forbindelseselementer udstationeret i Kabul, ca. 50 personer. Bidraget udsendt i januar 2002 til Kabul Multinational Brigade. I 2004 til medio 2007 blev bidraget udvidet til at omfatte Provincial Reconstruction Team i Mazar E Sharif i den nordlige del af Afghanistan under britisk, senere svensk ledelse, hvorved det samlede danske bidrag kom op på ca. 70 personer. Ultimo 2004 - primo 2005 blev det danske bidrag yderligere udvidet med: <ul style="list-style-type: none"> - Ca. 50 personer i det tysk ledede Provincial Reconstruction Team (PRT) i Feyzabad i det nordlige Afghanistan; dette blev afsluttet i juli 2008. - Ca. 10 personer i det litauisk ledede Provincial Reconstruction Team i Chagcharan i det centrale Afghanistan. Endvidere har der været udsendt et dansk Deployable Communications Module på 35-50 personer i perioder a ca. 3 mdr. i 2004, 2005, 2006 (ca. 10 personer), 2007 samt 2008 (Kandahar og Bagram) I 2006 påbegyndtes den danske indsats i Helmandprovinsen, hvortil der udsendtes et bidrag bestående af	9.923

Arbejdsgruppe til udarbejdelse af forslag til veteranpolitik

MISSIONSOMRÅDE	MISSION/MANDAT	PERIODE	BESKRIVELSE (ENHED)	ANTAL UD-SENDTE
			<p>en spejdereskadron samt stabs- og støtteelementer. Det samlede bidrag blev derved på ca. 390 personer i Afghanistan.</p> <p>Styrken blev udvidet i 2007 med et panserinfanterikompagni, støtteenheder og en kampvognsdeling. Det samlede bidrag var primo 2009 på ca. 650 personer.</p> <p>Et Air Movement and Control Element og C-130-bidrag i perioden var udsendt 1. august 2005 – 31. januar 2006</p> <p>Danish Radar Information System (DARIS) bestående af en mobil luftovervågningsradar med personel blev udsendt til Kabul lufthavn i august 2005. Juli 2008 blev der udsendt et bidrag på 45 personer fra flyvevåbnet til Kandahar Air Field. Denne del af bidraget er afsluttet.</p> <p>Et helikoperdetachment med FENNEC helikoptere var udsendt juli – november 2008.</p> <p>Primo 2009 blev der udsendt 12 personer som et Garnisons Operational Mentor and Liaison Team i Helmand.</p> <p>Endvidere gennemføres mindre bidrag til NATO Training Mission - Afghanistan (NTM-A) samt Combined Security Transition Command - Afghanistan (CSTC-A) Samlet er der udsendt ca. 750 personer til Afghanistan.</p>	
Irak	Operation Iraqi Freedom (OIF) Mandat: UNSCRES 1483	2003-2007	<p>Korvetten Olfert Fischer marts - juni 2003 og ubåden Sælen i perioden februar - juni 2003. Bataljonskampgruppe på ca. 380 personer udsendtes juni 2003. Bidraget udvidet efterfølgende til ca. 530 personer, herunder stabelementer til UK brigade og Multinational Division South East, et stabelement til Multinational Division Central South samt Protection Teams i Bagdad og Basra. Bidraget afsluttedes med hjemtagning af hold 9 i august 2007.</p> <p>Et helikopterdetachment med 3 stk. FENNEC helikoptere var udsendt i oktober – december 2005 i f.m. valg-handlinger.</p> <p>Forsvaret udsendte et C-130 transportfly til UN Assistance Mission for Iraq fra januar til juli 2007. I gennemsnit bestod bidraget af 36 personer. Enheden havde Kuwait City International Airport som Main Base, men</p>	6.427

Arbejdsgruppe til udarbejdelse af forslag til veteranpolitik

MISSIONSOMRÅDE	MISSION/MANDAT	PERIODE	BESKRIVELSE (ENHED)	ANTAL UD-SENDTE
			fløj transportflyvninger mellem Basra, Bagdad og andre steder i Irak. Et helikopterdetachement var udsendt i perioden juli - december 2007 i forlængelse af hjemtagning af den danske bataljon. Aktuelt er der udsendt et mindre bidrag til NATO Training Mission - Iraq (NTM-I), et personbeskyttelsesdetachment samt Multinational Security Transition Command - Iraq (MNSTC-I).	
Middelhavet	Operation Active Endeavour Mandat: UNSCRES 1244	2001-2003 2007	Korvetter af Niels Juel-klassen fra november 2001 til januar 2002 samt april - juli 2002. Lynx helikopter samt ubåden Sælen i perioden juni - december 2002. To patruljefartøjer af Flyvefisken-klassen i perioden marts - oktober 2003. Endvidere Lynx helikopter april-maj 04 samt Peder Tordenskjold marts til juni samme år og oktober til november 2007. En korvet i to gange 15 dage i perioden oktober - november 2007.	Ca. 335
Litauen	Air Policing Baltic States Mandat: På anmodning fra Litauen	2004	Fire stk. F-16, ca. 75 personer, i perioden juli - oktober 2004.	75
Sudan	UN Mission in Sudan Mandat: UNSCRES 1590	2005	Ca. 45 danske soldater, heraf en stabsdeling, indsat til støtte for UNMIS hovedkvarteret i seks mdr. i ramme af SHIRBRIG.	203
Pakistan	Katastrofehjælp Mandat: Nationalt mandat	2005	C-130 bidrag i perioden oktober - november 2005	15
Libanon	UNIFIL (United Nations Interim Force in Lebanon) Mandat: UNSCRES 1701	2006	To patruljefartøjer af Flyvefisken-klassen oktober - december 2006; derefter ét skib i perioden december 2006 - marts 2007. Derudover en korvet af Niels Juel-klassen.	430
Sydøstasien	Katastrofehjælp efter tsunami Mandat: Nationalt mandat	2006	C-130 bidrag samt støtte med pumper og andet teknisk udstyr i perioden januar - februar 2006.	27
Somalia	World Food Programme Marshalling Mandat: UNSCRES 1772	2008	Et skib af Thetis-klassen inkl. beskyttelseshold fra Frømandskorpset og Søværnets Militærpoliti i perioden januar - juli 2008.	100
Indiske Ocean	Operation Enduring Freedom (OEF)	2006-	Stabsofficerer til Task Force 150 fra august 06 til maj 07 og kontinuerligt to til fem mand ved Combined Maritime	574

Arbejdsgruppe til udarbejdelse af forslag til veteranpolitik

MISSIONSOMRÅDE	MISSION/MANDAT	PERIODE	BESKRIVELSE (ENHED)	ANTAL UD-SENDTE
	Task Force 150/151 Mandat: UNSCRES 1244, 1368, 1373, 1772		Forces fra oktober 2007 Et fleksibelt støtteskib samt Søværnets Taktiske Stab fra september 2008 til januar 2009; herefter fleksibelt støtteskib (forlængelse) til april 2009. Absalon	
Litauen	Air Policing Baltikum Mandat: På anmodning fra Litauen	2009	Januar – maj 2009. To gange to F-16 til suverænitetshævdelse.	193
Island	Air Policing Island Mandat: På anmodning fra Island	2009	Januar – april 2009. To gange to F-16 til suverænitetshævdelse.	
Libanon	UNIFIL (United Nations Interim Force in Lebanon) Mandat: UNSCRES 1701	2009-	Et logistikkompani med 144 personer udsendt november 2009	288
Indiske Ocean	Operations Ocean Shield Mandat: UNSCRES 1244, 1368, 1373, 1772, 1851	2010-	Et fleksibelt støtteskib samt Søværnets Taktiske Stab i to perioder i NATO Standing Maritime Group 1.	130
Indiske Ocean	Operation Ocean Shield	2010-	Absalon fra januar til juli og herefter Esbern Snarre	Ca. 300

FN-OBSERVATØRER

MISSIONSOMRÅDE	MISSION	PERIODE	ANTAL UDSENDTE
Mellemøsten	UNTSO (United Nations Truce Supervision Organisation)	1948-	1054
Kashmir	UNMOGIP (United Nations Military Observers Group in India and Pakistan)	1949-2008	567
Libanon	UNOGIL (United Nations Observation Group in Lebanon) Mellemøsten.	1958	Enkelte observatører
Arabiske Halvø	UNYOM (United Nations Yemen Observation Mission).	1963-64.	11
Indien-Pakistan	UNIPOM (United Nations India-Pakistan Observation Mission).	1965-66.	4
Afghanistan og Pakistan	UNGOMAP (United Nations Good Offices Mission in Afghanistan and Pakistan).	1988-90.	8
Iran og Irak	UNIIMOG (United Nations Iran-Iraq Military Observer Group Asien).	1988-91.	40
Irak	UNGCI (United Nations Guards Contingent in Iraq).	1991-99).	300
Kuwait	UNIKOM (United Nations Iraq-Kuwait Observation mission)	1991-2003	74
Det tidligere Jugoslavien	EU-monitorer	1991-2005	461
Det tidligere Jugoslavien og de tidligere sovjetrepublikker	CSCE- og OSCE-observatører	1992-2000	41
Østslavonien, Kroatien og Prevlaka Halvøen	UNPROFOR (UN Protection Force) UNTAES (UN Transitional Administration for Eastern Slavonia) UNCRO (UN Confidence Restoration Operation) UNMOP (UN Mission of Observers in Prevlaka)	1992-2002	68
Georgien	UNOMIG (United Nations Observer Mission in Georgia)	1993-	111
Tadsjikistan	UNMOT (United Nations Mission of Observers in Tadsjikistan)	1994-2000	20
Bosnien Herzegovina	UNMIBH (United Nations Mission in Bosnia and Herzegovina Balkan).	1995-2002.	Deltagelse ikke opgjort
Kosovo	UNMIK (United Nations Interim Administration Mission in Kosovo)	1999-	26
Øst Timor	UNAMET (United Nations Mission in East Timor) og UNTAET UN Transitional Administration in East Timor) - UNMISSET (UN Mission of Support in East Timor)	1999-2004	29
Sierra Leone	UNAMSIL (United Nations Mission in Sierra Leone)	1999-2005	14
Congo	MONUC (Mission Observateur des Nations Unies a Congo) om-	2000-	35

Arbejdsgruppe til udarbejdelse af forslag til veteranpolitik

MISSIONSOMRÅDE	MISSION	PERIODE	ANTAL UDSENDTE
	døbt til MONUCSO pr. 2010.		
Etiopien/Eritrea	UNMEE (United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea)	2001-	44
Afghanistan	UNAMA (United Nations Mission Assistance Mission Afghanistan)	2003-	16
Liberia	UNMIL (United Nations Mission in Liberia)	2003-	31
IRAK	UNAMI (United Nations Assistance Mission Iraq)	2005-	53
Sudan	UNMIS (United Nations Mission in Sudan)	2005-	203
Sudan	AU (Afrikanske Union)	2005-2005	2
Vest Sahara	MINURSO (United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara)	2005-2007	4
Nepal	UNMIN (United Nations Mission in Nepal)	2007-	6
Korea	UNCMAC (under US kommando)	2008	8
Central African Republic and Chad	MINURCAT (United Nations Mission in the Central African Republic & Chad)	2008	12
Georgien	OSCE	2008	Ca. 8